
Raport z wyjazdu studyjnego do Irlandii
„Dobre praktyki funkcjonowania gospodarstw społecznych
w sieciach współpracy na przykładzie Social Farming Ireland”

22 – 26 września 2024

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja opracowana przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej
"Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Gospodarstwa pełniące funkcje społeczne to innowacyjne rozwiązanie, które jest coraz powszechniej stosowane w wielu krajach europejskich. Jego sednem jest wykorzystanie wyjątkowych miejsc, jakimi są wieś i gospodarstwa rolne do tworzenia usług dla osób wymagających wsparcia.

W dniach 22 – 26 września 2024 r. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie zorganizowało wyjazd studyjny do Irlandii nt. „Dobre praktyki funkcjonowania gospodarstw społecznych w sieciach współpracy na przykładzie Social Farming Ireland”. W szkoleniu wzięło udział 20 uczestników, przedstawiciele podmiotów zajmujących się tematyką rozwoju rolnictwa społecznego w Polsce - specjaliści i doradcy zatrudnieni w wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego, Centrum Doradztwa Rolniczego oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Celem szkolenia było zapoznanie uczestników z dobrymi praktykami funkcjonowania gospodarstw społecznych w sieciach współpracy na przykładzie Social Farming Ireland.

Niniejszy raport stanowi zbiór notatek sporządzonych przez uczestników z odwiedzonych miejsc i odbytych spotkań podczas wyjazdu studyjnego w Irlandii w dniach 22-26.09.2024 r.

Raport przygotowany został na użytek własny uczestników wyjazdu.

1. Gospodarstwo w gospodarstwie w Farren – Connell Co. Canvan

Gospodarstwo jest przykładem gospodarstwa rodzinnego, prowadzonego od wielu lat - farma powstała już ok. 1250 r. Ma ono powierzchnię ok. 500 akrów (202 ha), jednakże w większości ma charakter parkowy. W lesie

przynależącym do gospodarstwa – zajmuje on ponad połowę powierzchni farmy (drzewostan jest stary, mieszany i urozmaicony, w dużej mierze rosną tu m.in. jesiony, laurowiśnie, świerki) właściciel zadbał o wykorzystanie tej części i czasami urządza imprezy grupowe, integracyjne w tym m.in. zajęcia/zawody łucznicze (specjalnie poprowadzona trasa pomiędzy drzewami z wyznaczonymi stanowiskami strzeleckimi do uprzednio przygotowanych celów).

Dzięki współpracy z siecią rolnictwa społecznego „Social Farming” gospodarstwo to ma możliwość organizowania zajęć dla osób niepełnosprawnych. Cykl takich warsztatów dla poszczególnych grup (są one niewielkie, liczą od 1 do 3 osób) trwa 10 tygodni, a uczestnicy spędzają na farmie od 1 do 3 dni po 5 godzin dziennie. Gospodarstwo oferuje zajęcia z zakresu integracji poprzez pracę, w szczególności opiekę nad zwierzętami – znajduje się tu ponad 100 owiec, 70 krów, 2 konie. Popularną formą aktywności są też: karmienie zwierząt, liczenie poszczególnych sztuk, obserwacja i opieka nad nimi).

Obecnym właścicielem jest Richard Moeran, który podkreśla funkcje swojej farmy - od lat miała ona charakter hodowlany – produkowano tu np. wołowinę do produkcji jedzenia dla dzieci (wysyłana na rynek niemiecki), jak również farma zajmowała się produkcją płatków owsianych. Oprócz członków rodziny zatrudniona na stałe jest tu jedna osoba. Jest nią pracujący od ponad 12 lat były uczestnik programu terapeutycznego realizowanego na farmie.

Historia tego pracownika jest dobrym przykładem potwierdzającym dobroczynne skutki tego typu terapii/opieki. John Murphy z początku był osobą wyizolowaną i nieśmiałą. Przybył do farmy pod koniec lat 90tych - wcześniej próbowano go „dopasować” do dwóch

przedsiębiorstw, w których miałyby wykonywać proste prace – jednakże bez pozytywnych efektów. Dopiero po skierowaniu do gospodarstwa Farren-Connell jego zachowanie, aktywność uległy wręcz gwałtownej poprawie. Doszło do tego, że po zakończeniu cyklu terapeutycznego (uczestniczył w dwóch cyklach po 10 tygodni), gospodarz widząc jego zaangażowanie i determinację zatrudnił go do pracy na farmie i od tego czasu jest jej stałym pracownikiem. Obecnie jest jedynym zatrudnionym na stałą umowę o pracę (inni pracownicy są zatrudniani w zależności od potrzeb, ale to już są umowy na zlecenie). Jest on podekscytowany, podbudowany, szczęśliwy tym, że może współuczestniczyć w życiu gospodarstwa, pomóc wpływać na jego rozwój i utrzymanie.

Dzięki przynależności do sieci gospodarstw opiekuńczych farma ma możliwość korzystania z finansowania m.in. przez Irlandzki Departament Rolnictwa, organizacji zdrowotnej wspierającej w Irlandii zdrowie psychiczne, a także funduszy unijnych. Farma musi cały czas dbać o ciągłą aktywność w podnoszeniu jakości swoich usług terapeutycznych, tak by spełniać warunki przynależenia do sieci Social Farming. Gospodarz stale uczestniczy w kursach organizowanych przez Sieć, dba również o to, by spełniać warunki bezpieczeństwa pobytu i pracy, jak również, by

infrastruktura była dopasowana do potrzeb uczestników terapii. Gospodarstwo musi również posiadać odpowiednie ubezpieczenie.

Data spotkania: 23 września 2024,

notatkę przygotowali:

Paweł Zwonek – MODR zs. w Karniowicach

Łukasz Pieczyrak – CDR O/Kraków

2. Wizyta w gospodarstwie w Gortlettragh Co. Leitrim

Właścicielem gospodarstwa o powierzchni 23 ha jest Michael, który od 20 lat bierze udział w programie Social Farming Irleand. Gospodarstwo specjalizuje się w produkcji zwierzęcej, głównie hodowli bydła mięsnego. W gospodarstwie są również dwa konie, które hodowane są na wolnym wybiegu. Gospodarz przed przyjęciem do swojej farmy podopiecznych, przeszedł kursy BHP (kursy są obowiązkowe i trwają 25 godz.), na których nauczył się jak postępować w określonych sytuacjach, jak traktować osoby, które będą przebywać w gospodarstwie oraz jak zachowywać się w stosunku do nich, aby nie sprawiać im przykrości. Przed przystąpieniem do programu farma jest sprawdzana przez Social Farming Irleand. Podstawowe warunki jakie trzeba spełnić to: toaleta, miejsce do spożywania wspólnych posiłków oraz miejsce, gdzie podopieczni mogą przebywać/schronić się przed zimnem czy deszczem. Ogólną zasadą jest, aby na farmach nie tworzyć nowości czy też budować specjalnej infrastruktury, tylko korzystać z istniejących zasobów i potencjału. Podopieczni kierowani są na terapię do gospodarstwa przez instytucje Health Service Executive - irlandzki odpowiednik polskiego NFZ.

Na gospodarstwo przyjeżdżają głównie osoby z problemami psychicznymi tj. depresją, upośledzeniem umysłowym, a także osoby z Zespołem Downa. Są to ludzie, którzy nie są w stanie sami znaleźć pracy. Pan Michael przyjmuje podopiecznych 1 raz w tygodniu, poprzez pozostałe dni tygodnia przebywają oni w innych instytucjach. Jednocześnie na farmie przebywają 3 osoby przez 5 godzin dziennie (od 10.00 do 15.00). W sytuacji, gdy podopiecznym jest osoba, która wymaga dużego wsparcia i zaangażowania, wówczas jest jedynym podopiecznym. Program Social Farming trwa od 8 do 10 tygodni. Są to osoby w dwóch grupach wiekowych: do 18 roku życia i od 18 do 70 roku życia w zależności od programu – te programy nie łączą się. Do programu dobierane są osoby o podobnych schorzeniach np. depresja czy otyłość.

Na tej farmie gospodarz prowadzi sam opiekę nad osobami przebywającymi u niego, czasami do

pomocy włączają się sąsiedzi, którzy przychodzą, aby wspólnie z nimi spędzić czas. Uczestnikami programu są osoby z niedalekiej okolicy, którym dojazd do farmy zajmuje np. do 30 min. Przyjazd uczestników na farmę odbywa się we własnym zakresie. Jeśli jest taka potrzeba, Pan Michael sam przywozi uczestnika do gospodarstwa.

Tradycyjny dzień podczas pobytu w gospodarstwie wygląda następująco:

- po przyjeździe uczestnicy jedzą śniadanie, rozmawiają dużo ze sobą, a następnie planują zadania na resztę dnia;
- priorytetem jest opieka nad zwierzętami tj. karmienie, ścielenie miejsca dla zwierząt – szczególnie gdy jest zimno;
- w ciepłe dni zbierają jabłka oraz przygotowują drewno na opał, zbierają obornik, aby później rozrzucić go na pole jako nawóz, czyszczą cegły z odzysku;
- podopieczni uwielbiają również zajęcia z majsterkowania np. pod nadzorem gospodarza robią drewniany wieszak na ubrania (deska i kilka wystających elementów do zawieszania), później mogą go sobie zabrać do domu, jako rzecz wykonaną własnoręcznie – bardzo się z tego cieszą;

- w warsztacie wisi również nieduży worek bokserski – jako forma terapii – można w niego uderzać i wyrzucić z siebie złe emocje;
- są również zajęcia polegające na wbijaniu gwoździ w deskę, aby później te gwoździe z tej deski wybijać. Zajęcia odbywają się pod opieką gospodarza;
- następnie wspólnie przygotowują i jedzą obiad po czym wyjeżdżają z farmy.

Gospodarz włącza podopiecznych do pomocy przy prostych pracach po to, aby nauczyli się nowych czynności, mieli poczucie obowiązku oraz odpowiedzialności i czuli się potrzebni. Podopieczni uwielbiają przyjeżdżać na terapię do gospodarstwa. Czują się tu dobrze, co wyrażają np. poprzez śpiewanie. Przyjemność sprawia im również kontakt ze zwierzętami i przebywanie wśród natury.

Farma Michaela przyjmuje 3 – 4 grupy w ciągu roku. Dochód z bycia gospodarstwem społecznym jest nie wielki, ale znaczący. Farma nie składa żadnych sprawozdań z opieki na osobami korzystającymi z programu. Robi to organizacja, która kieruje te osoby na farmę. Jest to badanie osoby przed przystąpieniem do programu oraz badanie po i określenie postępów terapii.

*Data spotkania: 23 września 2024,
notatkę przygotowały:*

Magdalena Malatyńska – MODR Warszawa
Małgorzata Bogdańska – ŁODR zs. w Bratoszewicach

3. Wizyta w Leitrim Development Company – Social Farming Irleand, Drumshanbo Co. Leitrim

Spotkanie odbyło się z Helen Doherty (koordynator sieci Social Farming Irleand) i Brianem Smyth (kierownik projektu Social Farming Irleand). Podczas spotkania przedstawiono informacje na temat założeń organizacyjnych, funkcjonowania i realizacji działań gospodarstw społecznych w Irlandii i organizacji Social Farming Ireland.

Social Farming Ireland to biuro krajowe finansowane przez Departament Rolnictwa, Żywności i Morza (DAFM) oraz Fundusz CEDRA. Social Farming Ireland ma siedzibę w Drumshanbo. Co. Leitrim i jest kierowane przez Leitrim Development Company. Wspiera rozwój krajowej sieci Social Farming we współpracy z innymi lokalnymi firmami rozwojowymi, mianowicie West Limerick Resources, Waterford Leader Partnership i South West Mayo Development Company, gdzie znajdują się regionalni urzędnicy ds. rozwoju rolnictwa społecznego. Do tej pory Social Farming Ireland zorganizowało ponad 6300 dni stażowych dla około 790 uczestników w 77 gospodarstwach socjalnych na terenie całego kraju.

Krajowy Komitet Doradczy

W skład Krajowego Komitetu Doradczego wchodzi przedstawiciele Leitrim Development Company, CLG, University College Dublin, przedstawiciele lokalnych firm deweloperskich, usługodawcy, uczestnicy oraz rolnicy społeczni. Komitet doradczy działa jako forum dla włączenia szerokiego zakresu informacji eksperckich, wiedzy specjalistycznej i porad od krajowych i międzynarodowych praktyków.

Komitet doradczy:

- Zapewnia doradztwo, praktyczne wsparcie i konsultacje w realizacji celu i działań Social Farming Ireland (projektu).
- Komentuje i bada postęp, kluczowe wyniki projektu.
- Pełni funkcję punktu kontaktowego pomiędzy projektem a własną organizacją/instytucjami.
- Zapewnia dostęp do zasobów informacyjnych i organizacyjnych, gdzie jest to możliwe. Sugeruje działania i środki mające na celu maksymalizację i rozszerzenie możliwości projektu w zakresie dostarczania korzyści.

Krajowy Komitet Koordynacyjny

Krajowy Komitet Koordynacyjny składa się z zespołu Social Farming Support Office, w tym krajowego kierownika i krajowego koordynatora projektu, a także dyrektorów generalnych każdej firmy deweloperskiej, z którą istnieje współpraca, regionalnych urzędników ds. rozwoju, partnerów i przedstawicieli odpowiednika Social Farming Ireland z Irlandii Północnej. Grupa spotyka się dwa razy w miesiącu i działa jako forum wspierające i popierające prace projektu w celu realizacji jego celów.

Rolnictwo społeczne w Irlandii koncentruje się na potencjale ludzi, a nie na ich ograniczeniach. Zapewnia osobom korzystającym z usług możliwość włączenia się, zwiększenia poczucia własnej wartości oraz poprawy zdrowia i samopoczucia poprzez udział w codziennych czynnościach rolniczych w gospodarstwie rodzinnym. Ludziom, którzy są upośledzeni społecznie, fizycznie, psychicznie lub intelektualnie oferuje się możliwość spędzenia czasu w rodzinnym gospodarstwie rolnym, w zdrowym, wspierającym i pomocnym środowisku. Mogą oni zdecydować się na spędzenie określonej ilości czasu na farmie, oddając się zajęciom, które ich interesują. Jest to ogrodnictwo, opieka nad zwierzętami lub zajęcia w domu, a także pieczenie chleba lub robienie dżemu. Działalność w zakresie rolnictwa społecznego odbywa się w bezpiecznym i wspierającym środowisku, biorąc pod uwagę zdolności, pragnienia i zainteresowania określonych osób. Organizatorzy zajęć skupiają się na zachęcaniu uczestników do socjalizacji, zdobywania pewności siebie i budowania relacji. Gospodarstwo nie jest gospodarstwem wyspecjalizowanym, zmienionym na potrzeby opieki, jest raczej typowym gospodarstwem pracującym, w którym osoby potrzebujące wsparcia czerpią korzyści z budowania relacji poprzez działania rolnicze w środowisku poza szpitalnym. Chociaż osoby uczestniczące w zajęciach Social Farming mogą czerpać z tego korzyści terapeutyczne, nie jest to ich głównym celem i zamierzeniem, a rolnicy nie odgrywają podczas zajęć roli terapeutów. Social Farming wspiera i pomaga ludziom w prowadzeniu normalnego życia, w interakcji ze swoją społecznością i środowiskiem, rozwijając ich potencjał.

Rolnicy społeczni działają na terenie całej Irlandii i oferują uczestnikom różnorodne zajęcia w gospodarstwie. Organizacja Social Farming daje możliwość dywersyfikacji gospodarstw, pozyskania dodatkowego źródła dochodu. Źródła finansowania usług społecznych i regulacje dotyczące płatności są bardzo różne, ale istnieją potencjalne możliwości uzyskania pewnego poziomu dochodu z takiej działalności. Korzyści dla rolników są zarówno ekonomiczne, jak i społeczne. Znaczna część rodzin rolniczych angażuje się w rolnictwo społeczne z powodów innych niż finansowe, wiele gospodarstw rolnych i organizacji zajmuje się rolnictwem społecznym z powodów terapeutycznych i holistycznych, a nie ekonomicznych. Rolnicy zaangażowani w działania socjalne odczuwają większą świadomość zarówno potrzeb osób niepełnosprawnych/chorych, jak i ich możliwości. Dzieci i inni członkowie rodzin wchodzi w interakcje z uczestnikami i uczą się patrzeć poza swoją niepełnosprawność. W rolnictwo społeczne zaangażowane są różnego rodzaju gospodarstwa, od jednostek ogrodniczych o powierzchni jednego akra do gospodarstw o powierzchni setek akrów. Jednak większość z nich to małe lub średnie gospodarstwa, które nie prowadzą działalności intensywnej ani wysoce zmechanizowanej. Większość z nich to mieszane gospodarstwa rolne, oferujące szeroki wachlarz potencjalnych zajęć dla uczestników i możliwość zaspokojenia szeregu preferencji i zainteresowań. Bardzo przydatny jest dostęp do przestrzeni wewnętrznej, takiej jak drewnutnia, tunel foliowy czy warsztat, gdzie uczestnicy zajęć mogą kontynuować zajęcia nawet w niesprzyjającej pogodzie. Rolnika społecznego cechuje przede wszystkim **życzliwość, empatia i zainteresowanie ludźmi, gotowość do otwarcia swojego domu i gospodarstwa oraz cierpliwość. Musi on być także spokojny i mieć poczucie humoru.** Każdy bowiem, kto zostaje rolnikiem społecznym za pośrednictwem Social Farming Ireland, przechodzi przez proces rekrutacji, weryfikacji i szkolenia, jednocześnie ma stałe wsparcie, które gwarantuje, że rolnicy społeczni mogą bezpiecznie i skutecznie świadczyć pomoc swoim podopiecznym.

Proces ten obejmuje takie elementy, jak:

- Wniosek rolnika.
- Wizyty w gospodarstwie przez pracownika Działu Rozwoju Regionalnego Rolnictwa Społecznego w celu oceny gospodarstwa i spotkania się z rolnikiem.
- Weryfikacja.
- Dostarczanie referencji.
- Szkolenia w zakresie bezpieczeństwa w gospodarstwie prowadzone na miejscu przez niezależnych specjalistów ds. bezpieczeństwa w gospodarstwie.

- „Szkolenie w praktyce” – co najmniej dwudniowe szkolenie obejmujące następujące kluczowe elementy: praktykę rolnictwa socjalnego, ochronę i pracę z osobami narażonymi na wykluczenie społeczne oraz zdrowie i bezpieczeństwo w gospodarstwie.

Osoby uczestniczące w organizowanych zajęciach mogą wybrać wyjazd na farmę od jednego do pięciu dni w tygodniu, a typowy dzień w gospodarstwie socjalnym zaczyna się około 10 rano filiżanką herbaty, pogawędką i przeglądem zajęć dnia. Każde gospodarstwo socjalne jest wyjątkowe i oferuje własny zestaw zajęć i możliwości. Uczestnicy mają swój wkład w zajęcia, w których biorą udział danego dnia. Zajęcia różnią się w zależności od dnia, pory roku i pogody. Jeśli pogoda jest zła, aktywności w pomieszczeniach mogą obejmować gotowanie, pieczenie lub robienie dżemu, robienie skrzynek dla ptaków lub nietoperzy, odnawianie starego sprzętu rolniczego.

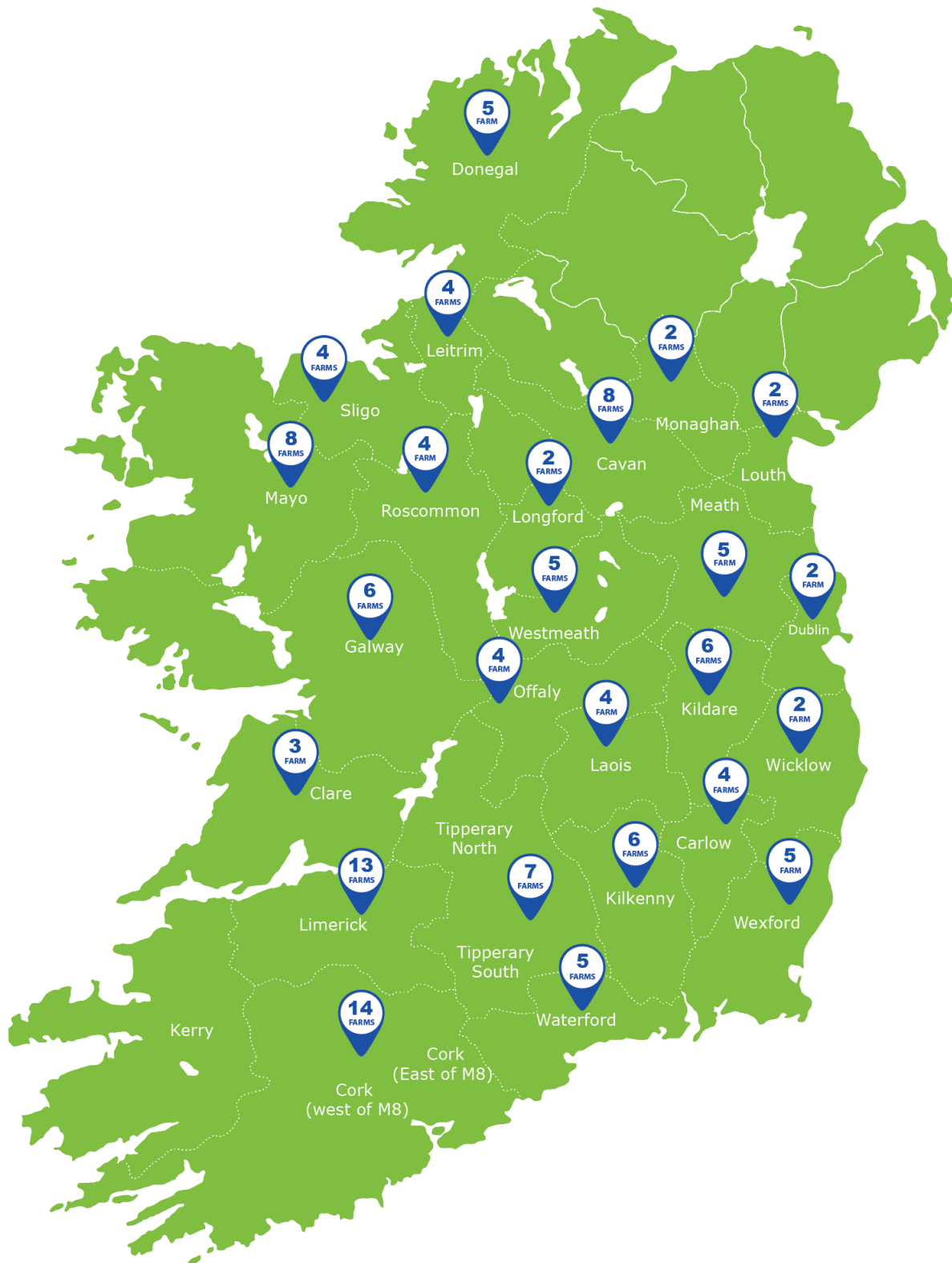
Rodzaje zajęć na świeżym powietrzu, które są prowadzone w gospodarstwach socjalnych, obejmują:

- siew, sadzenie, pielnie i zbiór warzyw i owoców,
- karmienie i opieka nad zwierzętami (bydłem, owcami, końmi, świniami i drobiem),
- zbieranie jajek,
- pielęgnacja i spacer z końmi,
- sprzątanie szop,
- praca z drewnem (wykonywanie budek dla ptaków, stołków, bramek itp.),
- wykonywanie podwyższonych łóżek,
- budowanie murów kamiennych,
- zbieranie i cięcie drewna opałowego,
- sadzenie i pielęgnacja drzew,
- oranie/używanie ciągnika,
- malowanie i konserwacja budynków gospodarczych oraz ich elementów, takich jak ogrodzenia, mury, ścieżki itp.

Udowodniono, że rolnictwo społeczne jest skuteczne w przypadku:

- niepełnosprawności intelektualnej,
- niepełnosprawności umysłowej,
- długotrwałego bezrobocia,
- młodzieży zagrożonej.

Mapa przedstawiająca lokalizację gospodarstw socjalnych w Irlandii.

Od 1 października 2018 r. do 30 września 2020 r. przez okres 2 lat w ramach Social Farming Ireland realizowany był Projekt SoEngage finansowany przez Partnerstwo Strategiczne Erasmus+ KA2 w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego. Partnerem projektu była Polska oraz Niemcy, Irlandia, Rumunia, Hiszpania i Wielka Brytania. Celem projektu SoEngage było opracowanie szkoleń wspierających rolników w angażowaniu się w rolnictwo społeczne na rzecz korzyści ekonomicznych i zrównoważonego rozwoju gospodarstwa oraz społeczności wiejskiej.

*Data spotkania: 23 września 2024,
notatkę przygotowały:*

Aldona Jankowska – WODR Poznań

Ewelina Gielmuda - ZODR w Barzkowicach

Źródło: <https://www.socialfarmingireland.ie/>

4. Gospodarstwo Mount Allen Co Roscommon

Gospodarstwo Mount Allen Farm - Tommy Earley jest wielkości 100 ha, w skład którego wchodzi młody las i torfowiska, które zajmują 23% powierzchni i graniczy z brzegiem jeziora, co przyczynia się do różnorodności

biologicznej. Rodzina jest właścicielem i rolnikiem tej ziemi od 1888 roku. Gospodarstwo jest ekologiczne od 1996 roku. Gospodarz posiada 6 krów mięsnych rasy Angus oraz kucyki.

W 2017 roku gospodarstwo przystąpiło do Social Farming Ireland. Większość osób, które przyjeżdżają do Pana Toma jest w wieku powyżej 60 lat, w związku z czym gospodarz dostosowuje prace do wieku podopiecznych i ich możliwości ruchowych - są to prace łatwiejsze, które nie wymagają siły. Raz w tygodniu ma pod opieką maksymalnie 3 osoby, które zmieniają się co 12 tygodni. Podopiecznych przyjmuje przez 40 tygodni w ciągu roku. Większość czasu osoby te wykonują prace na siedząco. Tommy gościł uczestników z uszkodzeniem mózgu, zdrowia

psychicznego i niepełnosprawności intelektualnej. Rodzaj zajęć oferowanych w gospodarstwie dostosowywany jest do pór roku. Zimą jest to karmienie zwierząt, sprzątanie szop i podwórka i zbieranie drzewa w lesie. Wiosną: wyznaczanie granic pól, wysiewanie nasion i planowanie ogrodu na nowy sezon wegetacyjny. Latem: konserwacja dróg, pielęgnowanie ogrodu, spacer, identyfikacja roślin i owadów. Jesienią: zbieranie plonów, obserwacja dzikiej przyrody, budowa domków dla ptaków i nietoperzy. Gospodarstwo, w tym jego obejście jest dostosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich. W całej farmie została wytyczona sieć ścieżek i szlaków, aby ułatwić ekologiczne spacer.

Earleyowie uprawiają również warzywa i zbierają drewno na potrzeby domowe. Oprócz tego Pan Tommy prowadzi zagrodę edukacyjną. Prowadzone zajęcia dedykowane są dla szkół podstawowych i średnich oraz studentów. Podczas prowadzonych zajęć duży nacisk kładzie na ekologię. Farma jest rozwijana z myślą o ekoturystyce. Tommy stara się chronić naturalną bioróżnorodność tych siedlisk, w tym rzadką florę i faunę, stosując ekologiczne, odpowiedzialne metody rolnictwa o niskim wpływie na środowisko. Gospodarstwo to jest ostoją bioróżnorodności, a dzielenie się miłością do natury jest pasją gospodarza.

Główne korzyści płynące z zajęć prowadzonych w gospodarstwie to korzyści dla zdrowia psychicznego – natura, pewność siebie, poczucie własnej wartości; korzyści społeczne – rozwijanie zainteresowań, wsparcie rówieśnicze w małych grupach, zaufanie; korzyść fizyczna – sprawność fizyczna, lepsza dieta i wiedza na temat zdrowej żywności oraz korzyści edukacyjne – wzmocnienie pozycji, troska, a nie bycie pod opieką.

*Data spotkania: 24 września 2024,
notatkę przygotowały:
Agnieszka Pestka – PODR w Lubaniu
Renata Wojas – OODR w Łosiuwie*

5. Gospodarstwo Whytes Dairy, Moyra and Fortmill, Longford

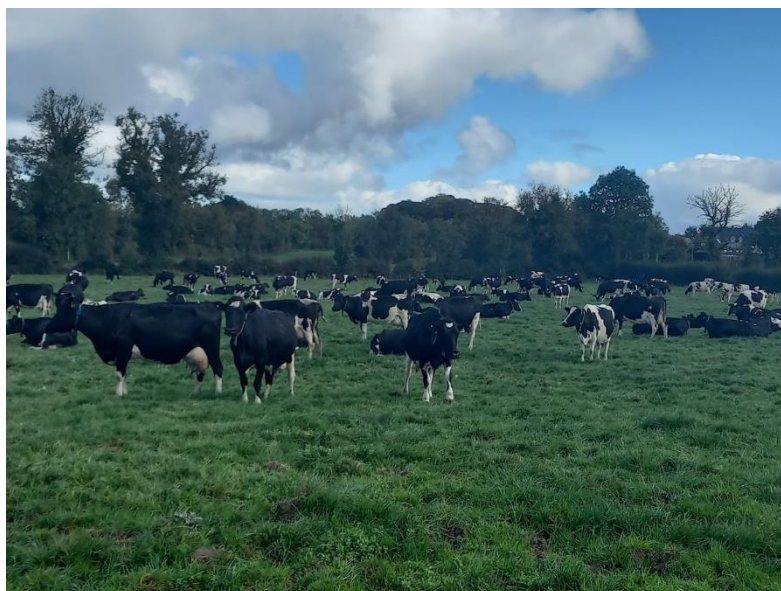
Whytes Dairy to farma prowadzona przez Toma i Berney Whyte w miejscowości Longford. Gospodarstwo jest prowadzone przez rodzinę Whyte od 1820 roku. Whytes Dairy to przede wszystkim farma mleczna obsługująca stado 160 krów zajmująca powierzchnię 190 ha. Państwo Whyte posiadają również konie wykorzystywane do jazdy wierzchem – cała rodzina to pasjonaci jeżdżący konno i biorący udział w zawodach jeździeckich. Na farmie można także spotkać małe stado kóz brytyjskich Toggenburg, które biorą udział w pokazach w ramach konkursów.

Gospodarstwo jest członkiem Social Farming Ireland od trzech lat. Podopieczni biorący udział w zajęciach terapeutycznych to głównie osoby z problemami psychicznymi np. depresją czy ADHD. W zajęciach biorą obecnie udział dwie grupy: w pierwszej jest czterech uczestników w wieku od 40 do 65 lat, w drugiej 17 letni chłopiec ze spektrum autyzmu (liczebność grup związana jest z potrzebami każdego z uczestników). Dla osób biorących udział w programie stworzono plan wspomagania oparty o typowe życie farmy. Do codziennej rutyny należy wypas i karmienie

jałówek i cieląt, pielęgnacja zwierząt (ulubione zajęcie to czesanie koni), malowanie płotów, spędzanie wspólnego czasu przy przygotowywaniu i spożywaniu posiłków. Uczestnicy bardzo lubią zajęcia w gospodarstwie, są zainteresowani przyjeżdżaniem na farmę i pracą, szczególnie ze zwierzętami. Właściciele gospodarstwa dostosowują zajęcia dla poszczególnych uczestników. Szczególnie starają się pomóc 17 letniemu chłopcu o imieniu Chris. W wyniku zaburzeń psychicznych nie posiada on pamięci krótkoterminowej i nabycie każdej nowej umiejętności wymaga wielokrotnego powtarzania każdej czynności. Chris zrezygnował z tradycyjnej edukacji, chciałby natomiast zostać farmerem. W czasie wizyt w gospodarstwie uczy się opieki nad krowami i jeździć traktorem oraz dżipem. Praktyka jaką zdobywa w czasie spotkań w ramach Social Farming Ireland może pomóc mu w zdobyciu certyfikatu uprawniającego do zostania rolnikiem i podjęciu pracy na innej farmie.

Większość uczestników zajęć to osoby pochodzenia rolniczego, mieszkające w okolicach Whytes Dairy. Udział w programie przynosi im wymierne korzyści w postaci włączenia społecznego. Wspólna rozmowa, spacer i praca wyraźnie ich uspokaja. Wyprowadzanie na pastwiska stada krów połączone z opowiadaniem historii o sobie i żarty to ulubione zajęcia uczestników, a jednocześnie bardzo dobra socjalizacja. Potwierdzeniem skuteczności terapii i wagi gospodarstwa w procesach włączenia społecznego jest historia jednego z uczestników, cierpiącego na depresję, dla którego przyjazd na zajęcia jest jedynym bodźcem do wstania ze szpitalnego łóżka.

W trakcie wizyty w gospodarstwie gospodarze wielokrotnie podkreślali, że udział w programie Social Farming Ireland przynosi im wiele satysfakcji, a niejednokrotnie świadczona przez nich pomoc wykracza poza przyjęte w programie założenia. Zwracali także uwagę na wyjątkową skuteczność terapii i zadowolenie jej uczestników.

*Data spotkania: 24 września 2024,
notatkę przygotowały:*

Marta Dudek – W-MODR w Olsztynie
Ludmiła Chmielowska – PODR w Boguchwale

6. Gospodarstwo Rampark w Mullingar, Cooksborough, Westmeath

Właścicielem tej rodzinnej farmy (gospodarstwo jest w rękach tej samej rodziny już od XVIII wieku) jest Gerard Deegan, który nie zatrudnia do pracy nikogo na stałe. Obszar gospodarstwa to 140 akrów (56 ha), z czego 100 akrów (40 ha) jest zalesione. Farma przynależy do sieci rolnictwa społecznego od 2018 r. Właściciel ukończył kursy pozwalające na prowadzenie zajęć z potrzebującymi osobami, które kierowane są do gospodarstwa przez sieć rolnictwa społecznego „Social Farming”.

Zajęcia jakie oferuje gospodarstwo to przede wszystkim te z udziałem zwierząt gospodarskich, których w gospodarstwie jest niemało. Są tu zarówno krowy, świnie, kaczki, kury, indyki, a nawet paw. Prowadzona jest także pasieka. W trakcie pobytu uczestnicy mogą uczestniczyć m.in. w takich zajęciach jak: karmienie drobiu oraz obrządek gospodarski.

Jak podkreśla gospodarz, stawia on sobie za cel dbałość o to, by uczestnicy potrafili sami znaleźć sposób na interakcję ze zwierzętami, potrafili zauważyć moment, w którym zwierzęta będą wymagały opieki nad nimi.

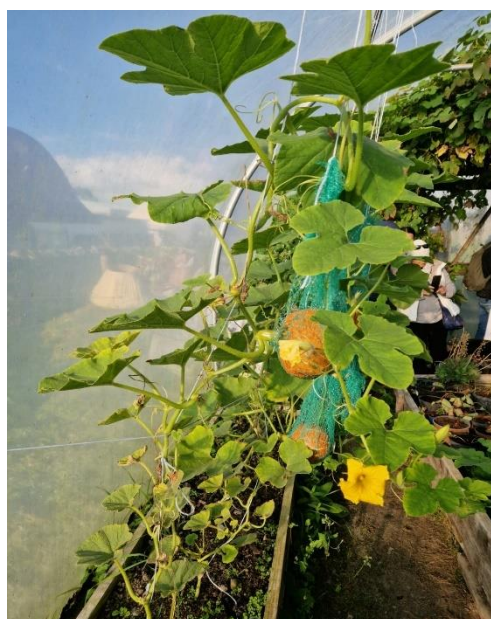

Poza pracą ze zwierzętami uczestnicy terapii mogą jeszcze skupić się na uprawie owoców i warzyw. Dostępnymi formami zajęć są również sianie, plewienie,

podlewanie, jak i sam zbiór plonów. Jak podkreśla właściciel, duże znaczenie ma jakość żywności, naturalny sposób uprawy warzyw i owoców oraz ich

przetwarzanie.

Dla chętnych są również prace ręczne z materiałem drewnianym (pozyskiwanym z własnego lasu) – m.in. prace stolarskie takie jak wykonywanie budek dla ptaków, karmników lub drewnianych figurek, które wspólnie dekorują i malują na wybrane kolory. Przed świętami, pracują nad okolicznościowymi stroikami.

Gospodarz sam projektuje i wykonuje na własne potrzeby niezbędne meble, m.in. do kuchni, która jest wspólnym pomieszczeniem, gdzie uczestnicy przygotowują i spożywają wspólnie posiłki. Wszystkie zajęcia odbywają się pod okiem terapeuty.

Uczestnikami zajęć są przede wszystkim osoby z lekką niepełnosprawnością umysłową. Uczestnictwo w zajęciach trwa 10 tygodni, w modułach 1-3 razy w tygodniu po 5 godzin. Grupy uczestników nie są liczne, maksymalnie do 3 osób. Zdarza się, że na oddzielne wizyty w gospodarstwie przyjeżdża ze szpitala jedna osoba na wózku wraz z opiekunem. Nierzadko po zakończeniu turnusu, podopieczni, którym pobyt w gospodarstwie przynosi poprawę w zdrowiu, wracają wraz z nową turą uczestników na kolejne 10 tygodni.

Koordinacja i kierowanie uczestników do gospodarstwa odbywa się przez sieć „Social Farming”, a współfinansowane są przez stronę rządową – zajmującą się rolnictwem, zdrowiem psychicznym oraz środkami pochodzącymi z funduszy UE.

*Data spotkania: 24 września 2024,
notatkę przygotowali:*

Anna Tobiasz – MODR zs. w Karniowicach
Joanna Czarkowska – PODR w Szepietowie

7. Gospodarstwo Val i Una Cross, Drumsru Co. Kildare

Państwo Val i Una Cross prowadzą swoją farmę o powierzchni 50 arów od 1992 roku. W sieci Social Farming są od 5 lat.

W gospodarstwie przebywają osoby w wieku 18-70 lat na czas maksymalnie 5 godzin. Głównie są to osoby starsze. Jednocześnie w gospodarstwie mogą przebywać 3 osoby na raz na okres 8-10 tygodni.

Gospodarze hodują konie pełnej krwi (10 stajen). Dodatkowo posiadają hodowlę cieląt, fermę kurzą, osły, kucyki i źrebięta. Zajmują się produkcją mięsa i mleka. Właściciel farmy zajmuje

się rolnictwem przez całe swoje życie, a od przejścia na emeryturę lubi pracować w pełnym wymiarze godzin w gospodarstwie. Val wykształcił się jako doradca i psychoterapeuta, masażysta. Dodatkowo uczy języka

angielskiego. Obydwoje gospodarzy chętnie goszczą ludzi w swoim domu i chętnie dzielą się swoim gospodarstwem z innymi. Czerpią z tego ogromną satysfakcję.

Wśród zajęć oferowanych w gospodarstwie można wyróżnić opiekę nad bydłem, karmienie koni i czyszczenie stajen z kowalem. Zajęcia są dopasowane do umiejętności i stopnia niepełnosprawności osoby, która przebywa na farmie. Podopieczni zajmują się także opieką nad kurami i kaczkami : karmienie, czyszczenie i zbieranie jaj, a także uprawą warzyw. W deszczowy dzień żona właściciela zaprasza ich do wspólnego pieczenia ciasta i rozmów przy herbacie.

Właściciele gospodarstwa przechodzą kontrole pod kątem BHP, sprawdzany jest na bieżąco poziom bezpieczeństwa na gospodarstwie i wydawane ewentualne zalecenia. Dostosowanie gospodarstwa do osób jest indywidualne. Podopieczni powtarzają turnusy, chętnie wracają do gospodarstwa bo lubią w nim przebywać.

Podsumowując Social Farming jest praktyką oferująca aktywności na gospodarstwach rodzinnych jako forma wsparcia społecznego. Gospodarstwo nie jest specjalistycznym gospodarstwem leczniczym raczej pozostaje zwykłym gospodarstwem, w którym ludzie potrzebujący wsparcia, budują swoją samoocenę poprzez codzienną działalność w gospodarstwie.

*Data spotkania: 25 września 2024,
notatkę przygotowały:*

Katarzyna Sikora – DODR we Wrocławiu
Wiktoria Chabros – LODR w Końskowoli

8. Spotkanie - Stewarts Care, Drumsru Co. Kildare

Stewarts Care to organizacja pożytku publicznego działająca już od ponad 150 lat, świadcząca wszechstronną opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz specjalnymi potrzebami. Swoją nazwę wywodzi od założyciela, dr Henry'ego Hutchinsona Stewarta, który stworzył ramy jej działania i zaangażował w to dzieło wiele osób.

W tej chwili pod opieką Stewarts Care znajduje się ok. 800 osób z całej Irlandii. Są to zarówno dzieci, jak i dorośli. Niepełnosprawne fizycznie lub umysłowo osoby zamieszkują ze swoimi rodzicami, a grono osób, które wymagają szerszej opieki ma zapewniony pobyt w ośrodkach z opieką całodobową. Rodziny zrzeszone w tej organizacji otrzymują także wsparcie w swoich domach, w ramach Programu wsparcia domowego Stewarts. Działania są dobierane dla każdego indywidualnie, by jak najlepiej odpowiedzieć na jego potrzeby i umożliwić pełny rozwój.

Działalność organizacji w większości jest finansowana z dotacji państwowej. Jej wysokość obecnie jest uzależniona od liczby korzystających i ich potrzeb. Przedstawicielka organizacji zauważa celowość wprowadzenia zmian w finansowaniu i zwiększenie udziału uczestników i ich rodzin w podejmowaniu decyzji o formach wsparcia. Dotyczy to również innych instytucji opiekuńczych/zdrowotnych i ich sceptycznego podejścia do alternatywnych, niefarmakologicznych metod terapii. Rolnictwo społeczne jest jedną z możliwości w ramach szerokiego zagadnienia „zielonej opieki”, prowadzone są także inne formy, np. terapia lasem (popularna w Wielkiej Brytanii). Wyniki badań dot. polityki zielonej opieki (research green care policy) wskazują na bardzo dużą skuteczność takich metod i ich dobroczynny wpływ na samopoczucie, zdrowie psychiczne i fizyczne. Stewarts Care prowadzi również swoje analizy/badania uczestników przed i po wsparciu, by ocenić ich efekty.

Założono Fundację Sterwarts (Stewarts Foundation CLG), która zbiera dodatkowe fundusze na organizację. Fundacja nawiązuje także współpracę z firmami,

w ramach koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. Pracownicy podczas wolontariatu wspólnie wykonują prace porządkowe i ogrodnicze w obiektach, z których korzystają podopieczni Stewarts Care.

Dzięki holistycznemu podejściu do opieki nad podopiecznymi, Stewarts Care zapewnia im wsparcie nie tylko medyczne, ale także edukacyjne, terapeutyczne i społeczne. Organizacja ta oferuje szeroki zakres usług rehabilitacyjnych, terapii zajęciowej oraz programów wspierających rozwój osobisty i społeczny. Prowadzi także szkołę dla dzieci w wieku od 4 do 18 lat z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym do głębokiego oraz ze złożonymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W planach jest budowa kolejnej takiej szkoły. Dzięki personelowi, wolontariuszom, przy użyciu nowoczesnych, multidyscyplinarnych rozwiązań technologicznych Stewarts Care dąży do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnością, jednocześnie promując ich integrację z lokalną społecznością. Celem każdego działania jest wzmocnienie i wsparcie osób z niepełnosprawnością, posiadających różne zdolności, tak, aby budowały własne, pozytywne, bogate doświadczenie życiowe w oparciu o ich własne decyzje i wybory życiowe.

Strona internetowa organizacji: <https://www.stewartscare.ie/>

Data spotkania: 25 września 2024,

notatkę przygotowały:

Aleksandra Bielińska – K-PODR w Minikowie

Brygida Stroczyk – ŚODR w Częstochowie

PROGRAM WYJAZDU STUDYJNEGO DO IRLANDII

„Dobre praktyki funkcjonowania gospodarstw społecznych w sieciach współpracy na przykładzie Social Farming Ireland”

realizowanego w ramach operacji „Współpraca sieciowa w rolnictwie społecznym”
z Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2024 – 2025.

22-26.09.2024

Dzień 1 (22.09.2024)

- 09.25 – 11.25 – zbiórka, odprawa na lotnisku i oczekiwanie na wylot
- 11.25 – 13.25 – Przelot Kraków – Dublin
- 13.25 – 14.25 – odbiór bagaży
- 14.25 – 15.25 – lunch w restauracji Kealy's, adres : Swords Rd, Cloghran, Dublin, Ireland
- 15.30 – 16.30 - przejazd do hotelu, zakwaterowanie: Harcourt Hotel, adres: 60 Harcourt Street, D2 Dublin
- 18.00 – 20.00 – kolacja w Restauracji Damascus Gate, adres : 10 Camden Street Upper, Saint Kevin's, Dublin 2, D02 H304, Ireland
- 20.00 – 22.00 – spotkanie organizacyjne

Dzień 2 (23.09.2024)

- 06.00 – 07.30 – Śniadanie i Check out
- 07.30 – 09.30 – Przejazd na wizytę nr 1, adres/ Eircode A82 KN53 (100 km)
- 10.00 – 12.00 – Zwiedzanie farmy w Cavan (Farren - Connell). Gospodarstwo ma charakter parkowy i oferuje rozległe pastwiska połączone z rodzimymi irlandzkimi lasami i szlakami. Obecne przedsięwzięcia obejmują uprawę roli i system hodowli mamek na wołowinę. Całe gospodarstwo zajmuje powierzchnię 500 akrów i posiada certyfikat ekologiczny. Lasy w Farren-Connell są również wykorzystywane przez lokalną grupę łuczników do organizowania w weekendy krajowych i międzynarodowych zawodów. Survivaliści korzystają z ogromnego leśnego otoczenia, biwakując i odtwarzając starożytne doświadczenia. Farma prezentuje usługi z zakresu integracji w świecie pracy włączenia społecznego – uczestnicy pomagają w tworzeniu i utrzymaniu sadu oraz tunelu foliowego, karmią zwierzęta i uczestniczą w codziennym prowadzeniu gospodarstwa.
- 12.00 – 13.00 – Lunch na farmie w Cavan (Farren - Connell).
- 13.00 – 14.00 – Przejazd na wizytę nr 2, adres/ Eircode N41 TY70 (53 km)
- 14.00 – 16.00– Wizyta w Gortlettragh Co. Leitrim. Gospodarstwo w pełni ekologiczne zajmujące powierzchnię około 21 hektarów, z około 1 akrem torfowisk. Ze względu na dużą liczbę drzew i żywopłotów w gospodarstwie występuje mnóstwo dzikich zwierząt. Zajęcia w gospodarstwie oferowane uczestnikom to m.in.: zbieranie drewna opałowego i zakładanie murawy, opieka nad zwierzętami w pomieszczeniach zamkniętych, zbieranie kamieni z pastwisk przed osypywaniem, grodzenie i formowanie przepustów pod przejazdami polnymi, przycinanie żywopłotów, sadzenie drzew, tworzenie bel siana, budowa zagrody odpornej na lisy - dla kaczek i kur. Farma świadczy usługi z zakresu integracji w świecie pracy i włączenia społecznego.
- 16.00 – 16.45– Przejazd na wizytę nr 3, adres/ Eircode N41 H3C5 (30 km)
- 16.45 – 18.45 – Wizyta w Leitrim Development Company
<https://www.socialfarmingireland.ie/> – poznanie założeń organizacyjnych funkcjonowania gospodarstw społecznych w Irlandii: specyfika rolnictwa społecznego, struktura sieci gospodarstw społecznych, idea, założenia i zasady funkcjonowania sieci, oferta/usługi gospodarstw społecznych, system finansowania, kwalifikacja/procedura przyjęcia do sieci, kontrola jakości/certyfikacja, korzyści z uczestnictwa w sieci, powiązanie z systemem opieki społecznej w kraju, działania sieci i inne zagadnienia powiązane.
- 18.45 – 20.15 – Przejazd do hotelu (66 km), zakwaterowanie: Crover House Hotel @Golf Club ****, Lough Sheelin, Mountnugent, Ireland.
- 20:30– 21:30 – Kolacja w hotelu

Dzień 3 (24.09.2024)

- 6.30 -7.30 Śniadanie
- 7.30 – 09.00 – Przejazd na wizytę nr 4, adres/ Eircode N41 D288 (71 km)
- 09.00 – 11.00 Zwiedzanie farmy Mount Allen Co Roscommon, będącej dobrym przykładem w zakresie zajęć terapeutycznych z udziałem zwierząt gospodarskich, w szczególności dla seniorów cierpiących na demencję, ale też dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i problemami ze zdrowiem psychicznym. Mount Allen Farm zajmuje powierzchnię 100 akrów i funkcjonuje od 1996 roku. Na terenie całego gospodarstwa utworzono sieć ścieżek i szlaków ułatwiających ekologiczne spacerowanie. Aktywności ofertowane uczestnikom to: karmienie i ściółkowanie zwierząt w pomieszczeniach zamkniętych, sprzątanie obór, skrobanie podwórka, zbieranie opału z lasu, sadzenie i planowanie ogrodu na nowy sezon wegetacyjny, pielęgnacja ogrodu przydomowego, siano/kiszonka, spacerowanie w poszukiwaniu różnorodności biologicznej, identyfikacja roślin i owadów, obserwowanie dzikiej przyrody, utrzymywanie budek dla ptaków i nietoperzy.
- 11.00 – 12.00– Przejazd na wizytę nr 5, adres/ Eircode N39 C5C7 ((57 km)
- 12.00 – 14.00 – Zwiedzanie Whytes Dairy - farmy w Longford. Gospodarstwo jest prowadzone przez rodzinę Whyte od 1820 roku. Gospodarują na powierzchni 190 ha, a gospodarstwo składa się z dwóch przedsiębiorstw, stada mlecznego liczącego 160 krów mlecznych, 35 jałówek zastępczych i podobnej liczby cieląt jałówek oraz niewielkiej liczby koni. Mają kilka klaczy hodowlanych z młodymi końmi i końmi wierzchowymi. Lubią pokazywać konie i jeździć na różnych zawodach. Spotkać tu można także małe stado kóz brytyjskich Toggenburg, które biorą udział w konkursach pokazowych. Uczestnicy angażować mogą się w: wypas i karmienie jałówek i cieląt, pielęgnację cieląt, żywienie preparatami mlekozastępczymi, ściółką, orzechami i sianem, pielęgnację koni i halsów, sprzątanie stajni, opiekę nad kozami w ramach przygotowań do wystaw, budowę torów do skoków

przez przeszkody i biegów przełajowych do treningu koni, praktykowanie sztuki i rękodzieła oraz uczestnictwo w szeregu zajęć edukacyjnych – np. wykonywanie wianków bożonarodzeniowych w okresie świąt Bożego Narodzenia. Farma stanowi wzór dobrych praktyk w zakresie prowadzenia usług edukacyjnych.

- 14.00 – 14:30 Przejazd na lunch
- 14.30 – 15.30 Lunch w restauracji The Rustic Inn (13 km), adres : Abbeyshrule, Co. Longford, Ireland, N39F6A2
- 15.30 – 16:15 – Przejazd na wizytę nr 6, adres/ Eircode N91 R126 (36 km)
- 16.15 – 18.15– Zwiedzanie farmy Rampark w Mullingar. Gospodarstwo Rampark, uprawiane przez rodzinę Deegan od XVIII wieku, obejmuje 140 akrów, z czego 100 akrów jest zalesionych. Lasy składają się głównie z dębu, buka, jesionu, jaworu, świerku norweskiego i sosny zwyczajnej. Przez las przebiegają 3 km ścieżek, wzdłuż których posadzono wiele innych gatunków drzew. W pozostałej części gospodarstwa prowadzona jest hodowla cieląt na wołowinę, a od 1999 r. całe mięso i warzywa w rodzinie produkowane są metodami ekologicznymi. Farma świadczy usługi zajęć terapeutycznych z udziałem zwierząt gospodarskich.
- 18.15 – 19.15 Powrót do hotelu (46 km)
- 19.30 – 20.30 – Kolacja w hotelu

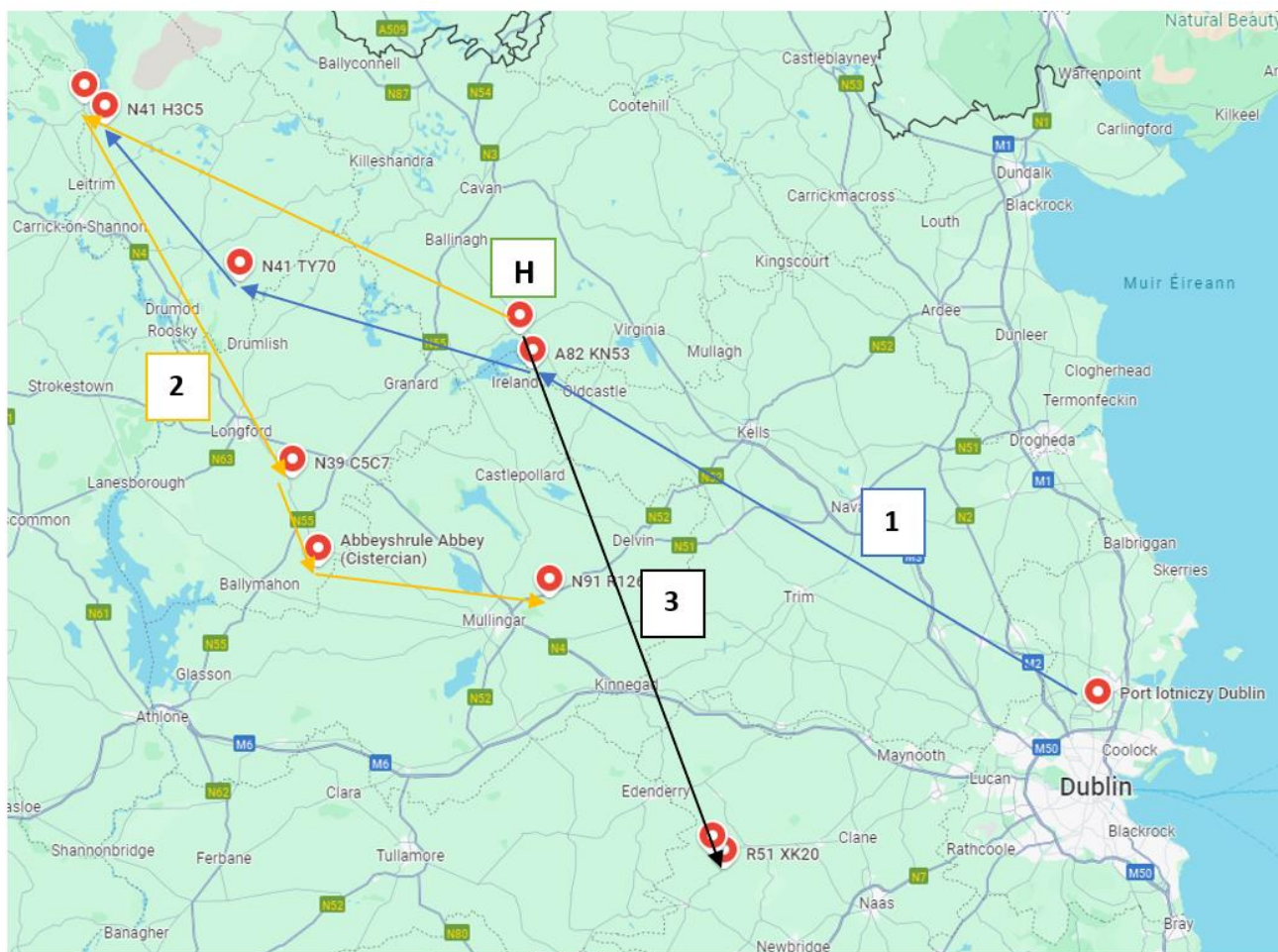
Dzień 4 (25.09.2024)

- 07.00 – 08.00 – Śniadanie
- 08.00 – 10.00 Przejazd na wizytę nr 7, adres/ Eircode R51 XK20 (100 km)
- 10:00 – 13.00 – Wizyta na farmie Cross w Kildare, będącej wzorowym przykładem prowadzenia usług w zakresie opieki dziennej dla seniorów. 50-akrowa farma może pochwalić się hodowlą koni pełnej krwi, hodowlą cieląt, fermą kurzą. W ramach zajęć uczestnicy mogą opiekować się końmi, pomagać w stajni, wyrabiać podkowy wspólnie z kowalem, zbierać jaja, uprawiać warzywa i owoce. Właściciel słynie z oferowania szerokiej gamy zajęć dla seniorów, jak również opiekuje się monitorowanymi alarmami dla osób 65+.
- 13:00 – 13: 30 Przejazd na lunch
- 13.30 – 14.30 – Lunch – Lullymore Heritage & Discovery Park
- 14.30 – 16.30 – Przejazd na wizytę nr 8 adres: Corraskea, Ballybay, Co. Monaghan, A75 E065
- 16.30 – 19.30 – Spotkanie z Stewarts Care - organizacją o długiej tradycji, która od ponad 150 lat świadczy wszechstronną opiekę dla osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi oraz specjalnymi potrzebami. Stewarts Care stosuje najlepsze praktyki w zakresie opieki całodobowej dla swoich podopiecznych. Organizacja kładzie nacisk na holistyczne podejście do opieki, zapewniając wsparcie nie tylko medyczne, ale także edukacyjne, terapeutyczne i społeczne. Ośrodek oferuje szeroki zakres usług rehabilitacyjnych, terapii zajęciowej oraz programów wspierających rozwój osobisty i społeczny. Dzięki wysoce wykwalifikowanemu personelowi i nowoczesnym rozwiązaniom technologicznym, Stewarts Care dąży do poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami, jednocześnie promując ich integrację ze społecznością lokalną.
- 19.30 – 20.30 – Powrót do hotelu (51 km)
- 20.30– 21.30 – Kolacja w hotelu

Dzień 5 (26.09.2024)

- 6:30 – 7:30 – Śniadanie
- 07.30 – 9.30 – Przejazd do Dublinu na lotnisko (102 km)
- 9:30 – 11:35 – Odprawa na lotnisku i oczekiwanie na wylot
- 11:35 – 15:35 – Przelot Dublin – Kraków

Podsumowanie trasy wyjazdu na mapie

Link do mapy - <https://maps.app.goo.gl/1QLTVhN34LUPCAK47>

Uczestnicy wyjazdu

	Instytucja	Nazwisko, imię
1	Bielińska Aleksandra	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie
2	Bogdańska Małgorzata	Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Bratoszewicach
3	Chabros Wiktoria	Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli
4	Chmielowska Ludmiła	Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale
5	Cieślak Edyta	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
6	Czarkowska Joanna	Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie
7	Dudek Marta	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie
8	Dziasek Elżbieta	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
9	Gielmuda Ewelina	Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach
10	Jankowska Aldona	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu

11	Kieljan Klaudia	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
12	Malatyńska Magdalena	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie
13	Michalska Anna	Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach
14	Pestka Agnieszka	Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Lubaniu
15	Pieczyrak Łukasz	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie
16	Sikora Katarzyna	Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu
17	Stroczyk Brygida	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie
18	Tobiasz Anna	Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach
19	Wojas Renata	Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Łosiowie
20	Zwonek Paweł	Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Karniowicach